

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

OSEMNAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 89. nadaljevanje

19. 7. 2018

89. Integralni pristop VITR v šolski praksi: Biotehniški center Naklo

V zadnjih dveh nadaljevanjih¹ smo skozi »integralna očala« pogledali na vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR), ki se v prvih dveh desetletjih 21. stoletja čedalje bolj uveljavlja. Pokazali smo tudi na pomembno vlogo VITR pri ozelenitvi gospodarstev, zlasti s spreminjanjem stališč in uveljavitvijo trajnostne potrošnje in proizvodnje. Po pregledu koncepta VITR in dokumentov, ki ga podpirajo, je čas, da si integralni pristop VITR približamo tudi preko praktičnih primerov. Nekaj smo jih že spoznali in se bomo v prihodnjih prispevkih še vrnili k njim². Tokrat pa bomo obiskali Biotehniški center Naklo, ki je imel eno ključnih vlog pri vzpostavitvi modela Integralne zelene Slovenije v letih 2013 in 2014. Dr. Liliana Vižintin, raziskovalka in

¹ [87. nadaljevanje](#), [88. nadaljevanje](#).

² V Sloveniji so to zlasti biodinamični vrtovi »Narava nas uči« (19. in 20. nadaljevanje) in Vrtec Otona Župančiča Slovenska Bistrica (13., 14. in 19. nadaljevanje).

predavateljica na tem centru, se je še posebej poglobila v integralni konceptualni okvir in ga ustvarjalno uporabila pri svojem delu na področju trajnostnega razvoja. Prisluhnimo ji!

Dr. Darja Piciga

Uvod

Vsakodnevno se srečujemo z novimi izzivi, tehnološkimi, gospodarskimi in družbenimi spremembami ter vse bolj degradiranim okoljem, kar zahteva naše hitro ukrepanje. Šolski prostor je mesto, kjer se ustvarja znanje, kompetence in odnos novih generacij do okolja, vseh živih bitij na planetu in človeške skupnosti. Zato je pomembno, da se šolski sistem prilagaja novim družbenim, gospodarskim in okoljskim trendom ter se izoblikuje celostni odgovor na sodobne izzive. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR) lahko veliko doprinese k oblikovanju globalne skupnostne zavesti, ki bo človeštvo pripeljala do vzdržnega in trajnostnega obstoja na tem planetu.

Namen prispevka je spodbuditi učitelje k uporabi integralnih modelov VITR v vzgojno izobraževalnih zavodih (VIZ) kot uporabno orodje za prilagajanje šolskega sistema celostnim pristopom pri obravnavi novih družbenih, gospodarskih in okoljskih aspektov sodobnega časa. Zato predstavljamo primere dobrih praks, tako želimo motivirati učitelje k uporabi teh primerov za implementacijo integralnih pristopov VITR na vseh ravneh izobraževanja.

Integral modeli za »ozelenitev« šole

Na Biotehniškem centru Naklo pripravljamo strategijo družbene odgovornosti, saj se zavedamo odgovornosti zavoda za vplive svojih odločitev in dejavnosti na družbo ter okolje. Menimo, da moramo s preglednim etičnim ravnanjem prispevati k trajnostnemu razvoju in kakovostnemu izobraževanju. Upoštevati moramo pričakovanja deležnikov in delovati v skladu z veljavno zakonodajo ter mednarodnimi normami delovanja. Pomembno je, da vključujemo družbeno odgovornost v vse vidike izobraževanja in organizacije zavoda ter v odnose z deležniki. Kot nadgradnjo strategije družbene odgovornosti smo zato načrtovali celosti pristop VITR v obliki integralnega modela (slika 1). V središču modela smo umestili etično jedro, ki zajema vrednote in družbeno odgovornost Centra. Etično jedro podpirajo sledeči stebri:

- a) izboljšanje razumevanja in zavedanja, da je razvoj človeške skupnosti odvisen od naravnih virov, ki jih lahko uporabljamo samo v mejah zmogljivosti planeta (*»ozelenitev odnosov med naravo in človeško skupnostjo«*),
- b) izboljšanje vključevanja deležnikov v vse vidike delovanja Centra ter ozaveščanje le-teh o trajnostnem razvoju in družbeni odgovornosti (*»ozelenitev zavesti vseh deležnikov in izboljšanje sodelovanja«*),
- c) celostno vključevanje vsebin in metodologije VITR v vse izobraževalne programe in kurikule, povezovanje raziskovanja in projektnega dela z izobraževanjem in ozaveščanjem (*»ozelenitev kurikulov, raziskovanja in projektov«*),
- d) zmanjševanje okoljskega odtisa centra, trajnostno ravnanje z odpadki, varčevanje v vodo, energijo in ostalimi viri, energetska sanacija stavb, prehod v obnovljive vire energije (*»ozelenitev infrastrukture in dejavnosti«*).

Slika 1: Celostni pristop ozelenitve VIZ in vključevanja načel VITR Biotehniškega centra Naklo.

Namen modela je njegova implementacija v vseh vidikih delovanja VIZ (izobraževanja, projekti, proizvodnja in trženje ekoloških izdelkov) in v odnosih z vsemi deležniki, kot so na primer dobavitelji, stranke, zaposleni, dijaki, študenti, financerji, projektni partnerji in ostali. Posebno se posvečamo praktičnemu izobraževanju dijakov in študentov ter tudi v sklopu le-tega ugotavljamo, ali je prišlo do premika vrednot in stališč vseh udeležencev (vključno z delodajalci) v smeri bolj trajnostnega delovanja in večje skrbi za varovanje okolja in ohranjanje narave. Napredek pri uresničevanju ciljev spremljamo preko kazalnikov družbene odgovornosti in o tem poročamo v trajnostnem poročilu.

Implementacija integralnega pristopa VITR v sklopu šolskega projekta

Na Biotehniškem centru Naklo se izvajajo številni nacionalni in mednarodni projekti, ki vključujejo celostni pristop³.

Posebnost projekta *Life from soil* (kratica LFS, program Erasmus +, Strateška partnerstva na področju izobraževanja odraslih, 2015-2017) je obravnava tal na osnovi integralnega in interdisciplinarnega pristopa. Rdeča nit projekta so trajnostne dejavnosti, ki jih človek izvaja v povezavi s tlemi v terapevtske, izobraževalne, gospodarske, kmetijske in druge namene. Vse opisane dejavnosti so koristne za človeka in za ohranjanje kakovosti tal.

Logotip projekta *Life from soil*

³ Pregled aktualnih projektov je dosegljiv na spletni strani www.bc-naklo.si/projekti/.

V vsebinah projekta se uravnovešeno vključujejo okoljski, gospodarski in družbeni vidiki, ki ustvarjajo celostni pogled na to problematiko. Poudarjene so predvsem ekosistemske storitve in soodvisnost med blagostanjem človeka in funkcijami tal. Vse dejavnosti, ki jih obravnavamo v sklopu projekta, s svojo okoljsko ali družbeno dimenzijo presegajo dobičkonosne motive in so še posebej načrtovane v podporo ranljivim skupinam, podeželskim skupnostim, inovativnemu in etičnemu podjetništvu in kmetijstvu, ohranjanju biotske in krajinske raznovrstnosti ter ekosistemskih storitev (Vižintin, 2016).

Tla so kompleksen in dinamičen naravni vir, sestavljen iz mineralnih delcev, vode, zraka, živih organizmov in njihove odmrle biomase. Ker je proces nastajanja in obnavljanja tal zelo dolgotrajen, so tla neobnovljiv naravni vir. Tla so bistvenega pomena za proizvodnjo hrane, nastajanje biomase in črpanje surovin, kroženje snovi in energije, kar je esencialno za delovanje ekosistemov in obstoj vsega živega na našem planetu. Od samega nastanka človeške vrste in vse do danes so tla ljudem omogočala preživetje in družbeno-ekonomski razvoj, so temelj vseh človeških dejavnosti, naravne in kulturne krajine in zakladnica dediščine. Tla shranjujejo, filtrirajo in preoblikujejo mnoge snovi. Sodelujejo na primer pri kroženju vode in hranljivih snovi, vežejo in shranjujejo ogljik in imajo samočistilno sposobnost. Zato s svojimi funkcijami blažijo tudi negativne vplive človeka na ekosisteme. Te funkcije tal moramo ohranjati in varovati preko trajnostnega upravljanja s tem neprecenljivim virom.

Da bi bolje razumeli in predvsem cenili globalni pomen tal, je Generalna skupščina Združenih narodov razglasila leto 2015 za Mednarodno leto tal in hkrati tudi proglasila 5. december za Svetovni dan tal. Namen Mednarodnega leta tal je ozaveščanje in poziv k bolj skrbnemu, trajnostnemu ravnanju s tlemi, saj je degradacija tal danes zelo resna težava, s katero se moramo soočiti.⁴

Mednarodno partnerstvo projekta *Life from soil* je združevalo devet partnerjev iz različnih evropskih držav. Vse partnerske organizacije so bile izobraževalne ali nevladne organizacije, ki so se kot primarna dejavnost ukvarjale s formalnim in/ali neformalnim izobraževanjem na področju trajnostnega razvoja, kmetijstva, hortikulture in naravovarstva. Partnerske organizacije so v sklopu projekta uporabile inovativne pristope, ki temeljijo na celostnem pristopu VITR. Posebno pozornost smo v projektu namenili aktivnim učnim pristopom in motiviranju udeležencev z uporabo na novo nastalega vodnika dobrih praks.

Celostni trajnostni pristop projekta (slika 2) je slonel na štirih stebrih, ki smo jih identificirali glede na vsebine projekta:

a) *trajnostne podeželske skupnosti in ekovasi* (vse dejavnosti, ki vodijo k nastajanju ekoloških skupnosti, kjer se posamezniki bolje povežejo z naravnim okoljem ter razumejo soodvisnost človeka in narave),

b) *socialno kmetijstvo in hortikultura terapija* (vse dejavnosti, ki so namenjene predvsem skrbi za sočloveka, saj je delo v naravi lahko tudi terapija, ki »ozdravi« telo in dušo človeka, ga socializira, mu vrne upanje v življenje in zaupanje vase in v ostale),

c) *trajnostno upravljanje s podeželjem in krajino* (vključili smo vse dejavnosti, kjer se povezuje vseživljenjsko izobraževanje in raziskovanje po načelih VITR z namenom, da se ozaveščajo in okrepijo ruralne skupnosti),

d) *odgovorno in inovativno podjetništvo na podeželju* (to so dejavnosti usmerjene v iskanje finančnih podpor in priložnosti za ustvarjalno družbeno odgovorno podjetništvo ter etično kmetijstvo, ki spoštuje okolje in skupnost).

---

⁴ Več informacij na spletni strani <http://www.fao.org/soils-2015/en/>.

Slika 2: Integralni trajnostni metodološki pristop, ki smo ga razvili za projekt *Life from soil*.

Projekti se običajno členijo v delovne sklope, ki so v našem projektu zajemali sledeče korake: a) mreženje med partnerji in identifikacija pomembnih stičnih točk in povezav s temami projekta, b) iskanje inspiracije (analiza primerov dobrih praks v različnih državah in usposabljanje učiteljev iz partnerskih držav o dobrih praksah v drugih državah), c) uporaba pridobljenega znanja (izdelava metodologije, didaktičnih smernic, učnih pripomočkov in izvedba poskusnih usposabljanj), d) promocija in zbiranje zamisli udeležencev o novih podjetniških zamisli in življenjskih poti, ki temeljijo na načelih trajnosti in družbene odgovornosti, e) evalvacija doseženih ciljev projekta.

Pomembni rezultati projekta *Life from soil* so bili:

- Priprava vodnika dobrih praks, kjer so le-te razdeljene v sledeče kategorije:
  - socialna in hortikultura terapija
  - okolju prijazne kmetijske ali podeželske pobude
  - skupnostni projekti (na primer skupnostno podprto kmetijstvo) in ekološka naselja
  - trajnostno kmetijstvo
  - izobraževanje in usposabljanje na področju trajnostnega razvoja
  - razvoj podjetnosti na osnovi vrednot, kot sta skrb za sočloveka in za okolje.
- Usposabljanje učiteljev (usposabljanja smo izvedli v Sloveniji, Italiji, Španiji, Angliji, Romuniji);

- izdelava e-gradiv: metodologije, didaktičnih smernic, učnih pripomočkov ...;
- poskusno izvajanje nekaterih modulov (module smo preizkusili na Slovaškem, Češkem in Madžarskem);
- organizacija treh diseminacijskih dogodkov s predavanji in delavnicami za širšo javnost, in sicer na Madžarskem, Slovaškem in v Angliji.

Vsa gradiva so prosto dostopna in objavljena na spletni strani projekta <http://life-from-soil.sosna.sk/?lang=sl>. Vabljeni k prebiranju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Liliana Vižintin

Vir:

VIŽINTIN, Liliana. Izpostavljanje povezanosti med ohranjanjem tal in trajnostnimi skupnostmi v okoljski vzgoji = Spotlight on sustainable community and soil conservation linkages in environmental education. V: MAČEK JERALA, Milena (ur.), MAČEK, Melita Ana (ur.), KOLENC ARTIČEK, Majda (ur.). Z znanjem in izkušnjami v nove podjetniške priložnosti : zbornik referatov = With knowledge and experience to new entrepreneurial opportunities: collection of papers, 4. konferenca z mednarodno udeležbo - konferenca VIVUS s področja kmetijstva, naravovarstva, hortikulture in floristike ter živilstva in prehrane, 20.-21. april 2016, Strahinj, Naklo, Slovenija. Strahinj: Biotehniški center Naklo: = Biotechnical Centre Naklo. 2016, str. 130-137.